

Monologen uit *Gijsbrecht van Amstel*

Monoloog 1: Gijsbrechts openingspeech

Het hemelse gerecht heeft zich te lang en leste erbarmt over mij en mijn benauwde veste en arme burgerij, en op mijn volks gebed en dagelijks geschrei de bange stad ontzet. De vijand, zonder dat wij uitkomst durfden hopen, is zonder slag of stoot vanzelf het veld verlopen. Mijn broeder jaagt hem na, zij nemen vast de wijk, en vluchten haastig langs de Haarlemmerdijk. Zo stuift de zee voor wind met haar gedreven golven. Zo zag men menigmaal een kudde wrede wolven en felle tijgers vlien voor 't ijselijk geschreeuw van aller dieren vorst, de hongerige leeuw, om niet al te levendig en vers te zijn verslonden van hem, die op zijn jacht geen aas en had gevonden.

Monoloog 2: Diedrick van Haarlem weet een list!

Manhafte hoptieden, hoort: Wij hebben, onder schijn van onderling krakeel, een aanslag voorgenomen om beter tot ons wit op ene sprong te komen. [...] Ons wit is deze nacht de vijand te overrompelen, nu hij zich veilig acht en buiten krijgsgevaar. Voor 't opgaan van de maan (ten dunke niemand zwaar) zal 't leger meester zijn van poorten en van vesten. Wat is er dan voor u een rijke buit ten besten! Hoe zult ge weiden gaan op 't slot en in de stad! [...] Ik heb mij op dit stuk met weinigen beraden en 't Zeepaard, 't welk eerst lag aan 't IJ, met rijs doen laden, opdat er de soldaat gerust in schuilen mocht. [...] En 't schip, nadat wij horen uit ons doortrapte spie, is al in stad gehaald, door Vosmeers beleid, zodat er niets en faalt dan nu te nacht, zo ras zij poort en sloten breken en Zwanenburg viert, te letten op dat teken, en voort met alle macht te volgen, op het licht des schrikkelijken brands, die Vosmeer binnen sticht.

Monoloog 3: Badelochs droom

Mij leit, 'k en weet niet wat, een zwarigheid op 't hart. Ik heb in mijne slaap iet schrikkelijks vernomen. Een droom bezwaart mijn hart, gezichten doen me schromen. [...] Nicht Machteld, docht me, stond voor mijne ledekant, bedrukt, en in die schijn waarin zij, bij haar leven, mij dik haar hartewee te kennen placht te geven. [...] Zij schudde 't hoofd en scheen van gramschap te veranderen in 't aangezicht en sloeg de handen van malkanderen en steende en zuchtte zwaar en borst in 't end dus uit, maar met een hese keel en dof en schor geluid: '[...] Op, op, 't en is geen tijd van slapen, het is tijd na andere gewesten te vlieden van dit huis. De vijand heeft de veste. De stad die staat in brand, het is met haar gedaan. Oom Gijsbrecht heeft vergeefs zijn burgers voorgestaan. Geen tegenworstelen noch strijden mag u baten, Gods heiligen hebben kerk en outers lang verlaten.' Mijn lijf werd kil als ijs. Ik wou, en kon niet spreken, en schoot uit mijne droom, al bevende en bevreesd, greep toe, en

zocht vergeefs t' omhelzen haren geest die door mijn armen droop en wegvloog uit mijn ogen en liet my heel verbaasd en van 't spook bedrogen.

Monoloog 4: Over de liefde

Waar werd oprechter trouw dan tussen man en vrouw ter wereld ooit gevonden? Twee zielen gloeiende aaneengesmeed of vastgeschakeld en verbonden in lief en leed. [...] Daar zo de liefde viel, smolt liefde ziel met ziel en hart met hart tegader. Geen liefde komt Gods liefde nader noch schijnt zo groot. Geen water blust dit vuur, het edelst dat natuur ter wereld heeft ontsteken. Dit is het krachtigste ciment, dat harten bindt, als muren breken tot puin in 't end.

Monoloog 5: Arends sterfscène

Ik ben de adem kwijt. Ik kan niet langer spreken. Mijn hart bezwijkt door 't bloen. Ik heb mijn plicht voldaan, mijn vaderlijke stad ten einde voorgestaan, nadat ik had zo lang in ballingschap gezworven. Heer broeder, 'k neem verlof, en als ik ben gestorven, zo voer, indien ge moet verlaten deze plaats, mijn lijk met u, opdat de wraaklust des soldaats het niet onteer, en gun het een gewijde stede. Gedenk mijn ziel voor God, o priester, in uw bede. Ik schei, ik zwijm, ik sterf. Mijn tijd is hier geweest. Och vrienden, bid voor mij. O God, ontvang mijn geest.